

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ»

Науковий журнал

(Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Міністерства юстиції України серія КВ № 21710-11610Р від 13.10.2015 р.).

Журнал включений до Переліку друкованих наукових фахових видань
в галузі економічних наук наказом Міністерства освіти і науки України від 11.07.2016 № 820

Міжнародний Центр періодичних видань (ISSN International Centre, Париж) включив
журнал до міжнародного реєстру періодичних засобів масової інформації
і надав йому числовий код міжнародної ідентифікації: ISSN 2524-0455 (Print).

Журнал індексується в Міжнародній наукометричній базі *Index Copernicus International*

Видається мовами: українською, російською, англійською, 4 номери на рік.

Засновник і видавець:

Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка (ХНТУСГ).

Головний редактор:

Корнієцький О. В., д-р. екон. наук,
доц. (м. Харків)

Редакційна колегія:

Амосов О. Ю., д-р. екон. наук, проф. (м. Харків);

Вальдемар Іздебські, д-р. екон. наук, проф.
(м. Варшава, Польща);

Галушко В. П., д-р. екон. наук, проф.,
чл.-кор. НААН (м. Київ);

Власенко Т. А., відповідальний секретар (м. Харків);

Гудзь О. Є., д-р. екон. наук, проф. (м. Київ);

Гануш Г. І., д-р. екон. наук, проф.,
чл.-кор. НАН Білорусі (м. Мінськ, Білорусь);

Кваша С. М., д-р. екон. наук, проф.,
акад. НААН (м. Київ);

Красноруцький О. О., д-р. екон. наук, проф.,
заступник головного редактора (м. Харків);

Ларіна Т. Ф., д-р. екон. наук, доцент (м. Харків);

Левкіна Р. В., д-р. екон. наук,
доцент (м. Харків);

Мандич О. В., д-р. екон. наук, доцент (м. Харків);

Маренич Т. Г., д-р. екон. наук, проф. (м. Харків);

Онегіна В. М., д-р. екон. наук, проф. (м. Харків);

Орел В. М., д-р. екон. наук, доцент (м. Харків);

Перебийніс В. І., д-р. екон. наук, проф. (м. Полтава);

Плотницька С. В., д-р. екон. наук, доцент
(м. Харків)

Потишняк О. М., д-р. екон. наук,
доцент (м. Харків)

Стецюк П. А., д-р. екон. наук, проф. (м. Київ);

Станлей Томпсон, професор (Колумбія, США);

Шинкаренко В. Г., д-р. екон. наук, проф.
(м. Харків);

Яцек Скудларські, к-т. сільськогосп. наук (PhD)
(м. Варшава, Польща).

Editor in Chief:

Kornietskiy O. V., Dr.Sc.,
Associated Professor (Kharkiv)

Editorial Board:

Amosov O. Y., Dr.Sc., prof., (Kharkiv);

Waldemar Izdebski, Dr. Hab., prof.,
(Warsaw, Poland);

Galushko V. P., Dr.Sc., prof., corresponding
member of NAAS (Kyiv);

Vlasenko T. A., executive secretary (Kharkiv);

Hudz' O. Y., Dr.Sc., prof., (Kyiv);

Ganush G. I., Dr.Sc., prof.,
corresponding member of NASB (Minsk, Belarus);

Kvasha S. M., Dr.Sc., prof.,
academician of NAAS (Kyiv);

Krasnorutskyy O. O., Dr.Sc., prof.,
deputy editor, (Kharkiv);

Larina T. V., Dr.Sc., Associated Professor, (Kharkiv);

Levkina R. V., Dr.Sc.,
Associated Professor (Kharkiv);

Mandich O. V., Dr.Sc., Associated Professor, (Kharkiv)

Marenych T. G., Dr.Sc., prof., (Kharkiv);

Onegina V. M., Dr.Sc., prof., (Kharkiv);

Orel V. M., Dr.Sc., Associated Professor, (Kharkiv)

Perebyinis V. I., Dr.Sc., prof., (Poltava);

Plotnitskaya S. V., Dr.Sc., Associated Professor,
(Kharkiv)

Potishnyak O. M., Dr.Sc.,
Associated Professor, (Kharkiv)

Stetsyuk P. A., Dr.Sc., prof., (Kyiv);

Stanley R. Thompson, prof., (Columbus, USA);

Shinkarenko V. G.,
Dr.Sc., prof., (Kharkiv);

Jacek Skudlarski, PhD (AG-Sciences)
(Warsaw, Poland).

Адреса редакції:

Україна, 61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44, каб. 309.

Тел.: (057) 7-164-168; (057) 7-164-154, E-mail: apie@ukr.net

Рекомендовано до друку Вченою радою Харківського національного технічного університету
сільського господарства імені Петра Василенка. Протокол № 1 від 27.09.2018 р.

Підписано до друку 29.09.2018 р.

Формат 60×84 1/8. Папір офсетний. Гарнітура Book Antiqua. Офсетний друк.

Умовн. друк. арк. — 9,9. Наклад — 300 прим. Зам. № __.

Видавництво «Стильна типографія». Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: серія ДК № 5493 від 22.08.2017 р.
61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 28 А Тел.: (057) 754-49-42 e-mail: zebraprint.zakaz@gmail.com

ISSN 2524-0455

© Журнал «Актуальні проблеми інноваційної економіки», 2018

«Актуальні проблеми інноваційної економіки»

науковий журнал

№ 4 / 2018

ЗМІСТ

Конкурентні та організаційно-управлінські аспекти інноваційного розвитку

- РАЙТЕР Н. І, ЖЕЛІЗНЯК А. М., КРУПА О. М.* Професійні покупці споживчих товарів як елемент конкурентного середовища підприємств оптової торгівлі5
- ГРИНЬ Є. Л.* Програмно-проектний підхід до управління організаційними змінами на підприємстві 11
- ХАЧАТУРЯН Б. О.* Науково-теоретичні засади управління витратами у створенні цінних конкурентних переваг 16
- ТЕРЕЩЕНКО Л. В.* Методичний підхід щодо визначення готовності персоналу до проведення організаційних змін на підприємстві 22

Фінансовий інструментарій інноваційного розвитку

- ОРЕХОВА А. І.* Аналіз стану фінансового потенціалу аграрних підприємств 28
- БОЙКО О. Г.* Ризики для економічної безпеки з боку платіжних систем на основі технології розподіленого реєстру Блокчейн 32
- ІВАНЧЕНКОВА Л. В.* Методичні аспекти моніторингу фінансової стабільності підприємств корпоративного сектору харчової промисловості 41

Макроекономічні тенденції інноваційного розвитку

- ГУТОРОВ А. О.* Генеза формування парадигми інклюзивного розвитку національної економіки 47
- НІЦЕНКО В. С., САГАЙДАК М. П., БЕРЕЖНА Ю. Г., ЦУКАНОВ О. Ю.* Соціально-економічні імперативи стану та розвитку овочевого ринку: макроекономічний аспект 53
- KOTLYK A. V., JAMAL Y.* Methodical approach to analysis of volatility, uncertainty, complexity and ambiguity of the external environment 65
- ЛАРИНА Т. Ф., ДАНИЛЕНКО В. В.* Економіка України кризь призму інституційної теорії світового розвитку 69

Розвиток сільських територій та земельних відносин

- ГРОШЕВ С. В.* Управління ланцюгами створення цінності в контексті підвищення ефективності використання земельних ресурсів фермерських господарств 76
- МОІСЄЄВА Н. І., ДІДЕНКО Д. Ф.* Генезис та особливості формування регіонального ринку туристичних послуг. 83
- ДОВГАЛЬ О. В.* Стан та особливості використання природно-ресурсного потенціалу сільських територій 88
- ОРЕЛ А. М.* Мотиваційний процес децентралізації розвитку сільських територій. 95

«Actual problems of innovative economy»

the scientific journal

№ 4 / 2018

CONTENT

Competitive, organizational and managerial aspects of innovative development

- REITER N. I., ZHELEZNYAK A. M., KRUPA O. M.* Professional buyers of consumer goods as an element of the competitive environment wholesalers..... 5
- HRYN YE. L.* Program-project approach to organizational changes management at the enterprise..... 11
- KHACHATURIAN B. O.* Cost management theoretical principles in creating price competitive advantages 16
- TERESHCHENKO L. V.* Methodical approach to determining the personnel readiness to make organizational changes at an enterprise 22

Financial instrument for innovation development

- ORIEKHOVA A. I.* Analysis of the state of financial potential of agrarian enterprises..... 28
- BOIKO O.* Risks for economic security from payment systems based on distributed ledger technology Blockchain 32
- IVANCHENKOVA L. V.* Methodological aspects of the financial stability monitoring enterprises of the food industry corporate sector 41

Macroeconomic trends of innovation development

- HUTOROV A. O.* Genesis of forming a paradigm of inclusive development of the national economy 47
- NITSENKO V. S., SAHAIDAK M. P., BEREZHNA YU. H., TSUKANOV O. YU.* Socio-economic imperatives of the state and the development of the vegetable market: the macroeconomic aspect. 53
- KOTLYK A. V., JAMAL Y.* Methodical approach to analysis of volatility, uncertainty, complexity and ambiguity of the external environment..... 65
- LARINA T. F., DANYLENKO V. V.* Ukraine`s economy through a prism of the world development institutional theory..... 69

Rural territories and land relations development

- GROSHEV S. V.* Value chains creation management in the context of increasing efficiency of farms' land resources using..... 76
- MOISEEVA N. I., DIDENKO D. F.* Genesis and features of forming of regional market of tourist services. Actual problems of innovative economy..... 83
- DOVGAL O. V.* Status and features of the natural resource potential use of rural areas..... 88
- OREL A. M.* Motivational process of decentralization of rural territories development 95

Бібліографічний опис статті:

Гуторов А. О. Генеза формування парадигми інклюзивного розвитку національної економіки. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2018. № 4. С. 47-53.

Hutorov A. O. Genesis of forming a paradigm of inclusive development of the national economy. Actual problems of innovative economy. 2018. No 4, pp. 47-53.

УДК 338.439.5:635

**НІЦЕНКО В. С., доктор економічних наук, доцент,
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
САГАЙДАК М. П., доктор економічних наук, доцент,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана»
БЕРЕЖНА Ю. Г., кандидат економічних наук, ст. викладач,
Луганський національний аграрний університет
ЦУКАНОВ О. Ю., кандидат економічних наук, доцент,
Одеський національний політехнічний університет**

**СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ІМПЕРАТИВИ СТАНУ ТА РОЗВИТКУ ОВОЧЕВОГО
РИНКУ: МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ**

Ніценко В. С., Сагайдак М. П., Бережна Ю. Г., Цуканов О. Ю. Соціально-економічні імперативи стану та розвитку овочевого ринку: макроекономічний аспект.

Овочівництво виступає важливою ланкою аграрного сектору та продовольчого ринку будь-якої країни. Останні тенденції демонструють постійне зростання світового виробництва овочів, що зумовлено наступними особливостями: процесами глобалізації та глокалізації, приростом населення та нерівномірністю виробництва овочів по країнах. Беззаперечним світовим лідером у виробництві овочевої продукції є Китай, на який приходить майже 16% ринку. Україна, хоча й є аграрною державою, протягом останніх років залишається чистим імпортером овочів. Недосконалість вітчизняного законодавства та відсутність державної підтримки призвела до диспропорції розвитку галузі овочівництва. Передові країни-виробники овочів зосереджують виробництво в фермерських господарствах та вертикальних компаніях, у той час як в Україні домінантними виступають господарства населення. Частка останніх становить у користуванні земель сільськогосподарського призначення для потреб овочівництва 92,3% при частці у валовому виробництві овочів – 85,9%. За таких умов формування однорідних партій овочевої продукції ускладнено, що негативно впливає на обсяги експорту. Все це актуалізує питання розробки на державному рівні програми та стратегії розвитку галузі овочівництва на перспективу, покращення логістичної інфраструктури, підвищення ефективності використання наявного агроресурсного потенціалу та відновлення привабливості галузі для великих компаній-інвесторів з метою зростання іміджу аграрної країни на зовнішніх ринках.

Ключові слова: овочевий ринок, експорт-імпорт овочів, ланцюжок овочевого виробництва, глокалізація, сталий розвиток, соціально-економічні імперативи.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Забезпеченість населення свіжими, замороженими та консервованими овочами визначає овочівництво. Аналіз даних в розрізі країн світу дозволяє стверджувати, що у вирішенні проблем забезпечення населення овочами, на їх споживання у свіжому вигляді припадає близько 70% від загального їх виробництва. У зв'язку з динамічними темпами приросту населення в світу, більшість країн-виробників овочів нарощують обсяги вирощування свіжих овочів та їх експорт. При цьому, майже у всіх без виключення країн відбувається зростання споживання свіжих овочів.

Якщо вирощуванням овочів у країнах ЄС, Китаї, Індії та США переважно займаються фермерські та вертикальні

компанії, то в Україні домінуюче положення належить господарствам населення. Оскільки вирощування овочів в Україні рахується найбільш працемістким процесом, вітчизняні сільськогосподарські компанії диверсифікували своє виробництво у напрямку монокультур (зернові, соняшник, ріпак, соя). У господарствах населення дана група культур, окрім особистого використання, також приносить дохід як частина не спожитих вирощених овочів. Проте існує низка проблем, пов'язаних із сучасними соціально-економічними імперативами регулювання і розвитку овочевого ринку в Україні. Зокрема це стосується, таких ключових імперативів розвитку як: політичні, науково-технологічні, екологічні, культурні та соціально-економічні. Отже, протиріччя у

розвитку українського ринку овочів не можуть забезпечити подальшого його конкурентного розвитку, що знижує експортний потенціал аграрного сектору економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика функціонування овочевого ринку України та країн світу за умов швидких змін внутрішніх та зовнішніх чинників використання агресурсного потенціалу і розвитку науково-технічних інновацій у аграрному секторі розглядається у наукових працях, як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, зокрема, І. Г. Власенко [1], С. І. Корнієнко [2], Л. О. Лещенко [3], Р. В. Логоша [4], А. А. Мельничук [5], В. П. Рудь [6], Н. О. Сімченко та В. П. Панченко [7], Р. М. Скупський [8], О. В. Ульяновченко [9] та інших.

Доцільність розвитку наукового доробку з актуальних аспектів формування та функціонування овочевого ринку і підвищення ефективності діяльності агропромислових підприємств визначається загальносвітовими трендами, які призводять до прискорення змін (техніко-технологічних, інноваційних, економічних, правових, соціальних тощо), посилення мобільності технологій та інформації, а також прискорених темпів збільшення населення Землі. Для збереження цілісності агресурсного потенціалу, забезпечення його ефективного використання та розвитку необхідним є фокусування уваги на визначенні соціально-економічних імперативів сучасного стану, адаптації та подальшого розвитку овочевого ринку за динамічних змін умов господарювання.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження агресурсного та експортно-імпортного потенціалу України в контексті глобалізації та глокалізації світового овочевого ринку і визначення соціально-економічних імперативів його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно статистичних даних від початку 2016 року кількість населення світу збільшилося на 40 млн. осіб до 7,44 млрд. осіб. За прогнозними оцінками ООН у 2030 році у світі налічуватиметься 8,5 млрд. людей, а у 2050 році – 9,7 млрд. Згідно експертних оцінок ООН та Німецького фонду світового населення, сучасний тренд до зростання кількості населення планети спричинений двома ключовими факторами, а саме: високим числом небажаних вагітностей (щороку їх налічується 74 млн.); падінням темпів народжуваності, що відбувається повільніше, на тлі зростання кількості населення, що відбувається швидше, ніж очікувалось [10]. Такі тенденції суттєво впливають на розвиток овочевого ринку, оскільки глобальна проблема голоду залишається не вирішеною. Порівняльна характеристика кількості населення та ВВП України та країн Західної Європи, станом на кінець 2016 р. наведена у табл. 1. Аналіз глобальних трендів розвитку світових ринків продовольства, дає підстави стверджувати, що проблема подолання голоду на планеті залишається не вирішеною. В аспекті досліджуваної проблематики потребує детального опрацювання поняття «глокалізація» овочевого ринку.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика кількості населення і ВВП України та країн Західної Європи, станом на кінець 2016 р.

Показник	Україна	Італія	Німеччина	Австрія	Нідерланди	Данія	Норвегія	Іспанія	Франція	Велика Британія	Західна Європа	Світ
Населення, млн. чол.	42,5	59,9	80,6	8,5	16,8	5,6	5,1	46,8	66,8	68,1	503	7440
ВВП, млрд. дол.	353	2141,2	3868,3	436,9	2829,2	342,4	499,8	1381000	2829,2	2988000	15300000	119884000
ВВП на душу населення, дол.	2195	34909	47822	51191	42733	60707	97307	29767	42733	46332	62910	10038

Джерело: складено на основі [10; 11; 12]

Це пов'язано по-перше, з асиметричністю розташування природних земельних угідь для вирощування овочів, а по-друге, визначенням локального впливу країн-виробників овочів, в глобалізованому світовому ринку. Визначення сутності поняття «глокалізація» пов'язане з

глобальною локалізацією спеціалізованих ринків, до яких слід віднести й овочевий ринок. Аналіз глобальних трендів розвитку світових ринків продовольства, дає підстави стверджувати, що проблема подолання голоду на планеті залишається не вирішеною.

В аспекті досліджуваної проблематики потребує детального опрацювання поняття «глокалізація» овочевого ринку. Це пов'язано по-перше, з асиметричністю розташування природних земельних угідь для вирощування овочів, а по-друге, визначенням локального впливу країн-виробників овочів, в глобалізованому світовому ринку. Визначення сутності поняття «глокалізація» пов'язане з глобальною локалізацією спеціалізованих ринків, до яких слід віднести й овочевий ринок. В підґрунті даного терміну знаходиться японське поняття «дочакука» («дочаку» - «жити на своїй землі»), що позначає пристосування методів обробки землі до конкретних умов. Глокалізація, як бізнес-стратегія підприємств-виробників овочів, може бути реалізована на овочевому

ринку з використанням інструментарію мікрорекетування [13], що дозволяє таким підприємствам чи країнам-виробникам адаптуватись на локальних овочевих ринках шляхом, по-перше, удосконалення ланцюжка овочевого виробництва, упакування і дистрибуції продукції овочівництва; по-друге, врахування відмінностей у культурі споживання тих чи інших овочів, вирощених різними способами, у суспільстві кожної із країн-споживачів; по-третє, прискорення розвитку світового овочевого ринку за допомогою розвитку локальних овочевих ринків, з урахуванням природно-кліматичних особливостей регіону і державної політики. Спрощений ланцюжок овочевого виробництва наведено на рис. 1.

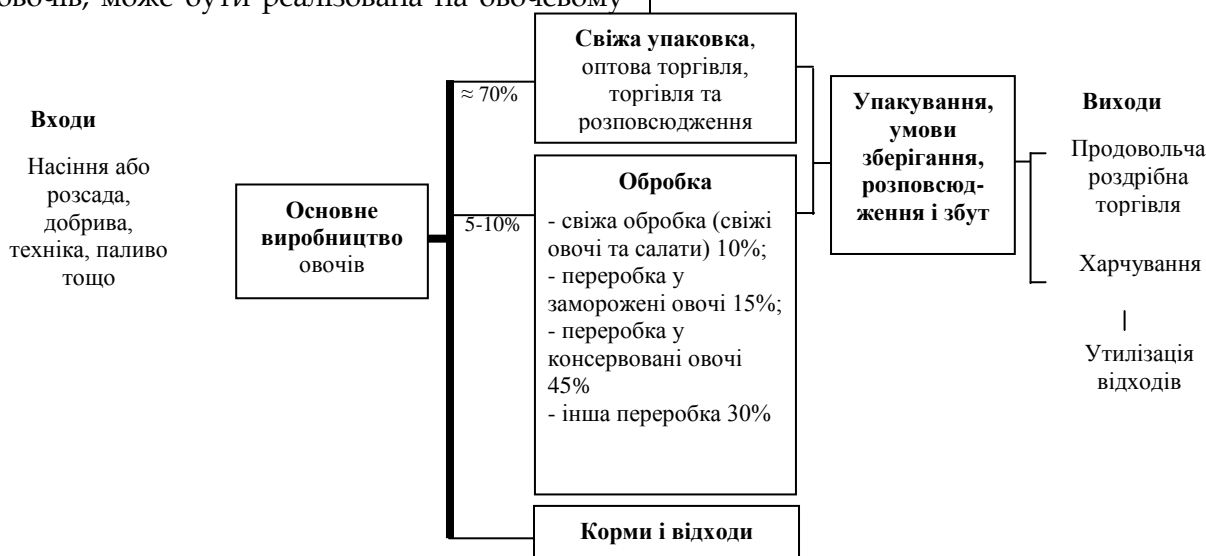

Рис. 1. Спрощений ланцюжок овочевого виробництва

Джерело: [14]

Окрім зазначених складових ланцюжка овочевого виробництва (рис. 1), суттєвого впливу на процес виробництва і споживання овочів, зокрема в Україні, набувають державні інституції (врегулювання питань використання земель сільськогосподарського призначення, здійснення на державному рівні підтримки і фінансування підприємств виробників овочів тощо), фінансово-кредитні установи (кредитування сільськогосподарських підприємств і приватних фермерів), комерційно-посередницькі структури (логістична інфраструктура) і кінцеві споживачі (юридичні та фізичні особи). Всі ці стейкхолдери безпосередньо і опосередковано впливають на процеси виробництва, зберігання, розповсюдження і споживання овочів, а відтак за формальними і неформальними ознаками можуть

формувані обов'язкові та категоричні до виконання вимоги, тобто імперативи.

На нашу думку, до соціально-економічних імперативів сучасного стану та розвитку овочевого ринку в макро-, мезо- і мікроекономічному аспектах слід віднести: законодавчу базу і нормативно-правовий захист виробників і споживачів овочевої продукції; рівень розвитку соціально-економічної та логістичної інфраструктури, що задовольняє попит та потреби населення в овочах; охорону ґрунтів і навколишнього середовища при вирощуванні овочів; процеси, техніки і технології вирощування, а також інноваційні підходи у селекції нових сортів овочів; дистрибуцію, розподіл і збут свіжих і перероблених овочів; санітарно-гігієнічні умови виробництва і зберігання овочів з дотриманням стандартів. Як

ззначає М.В. Бондарець, сталому розвитку сприяють декілька концепцій, а саме концепція «чистого виробництва» (модернізація виробництва з дотриманням екологічних стандартів), «відповідального підприємництва» (охоплює екологічну, економічну та соціальну складові сталого розвитку) та стратегія «еко-ефективності» (на макрорівні, «еко-ефективність» передбачає створення більшого суспільного багатства з меншими втратами для природи в масштабах всієї економіки) [15].

Оскільки одним із вагомих імперативів сучасного стану овочевого ринку є спеціальні природно-кліматичні умови вирощування певної овочевої продукції в тій чи іншій країні, проаналізуємо показники вирощування свіжих овочів, а також їх експортно-імпортні потоки.

Починаючи з 2000 р. приріст вирощування свіжих овочів у світі становив 9,3% на рік і досяг у 2016 р. позначки 1075,2 млн. метричних тон (рис. 2).

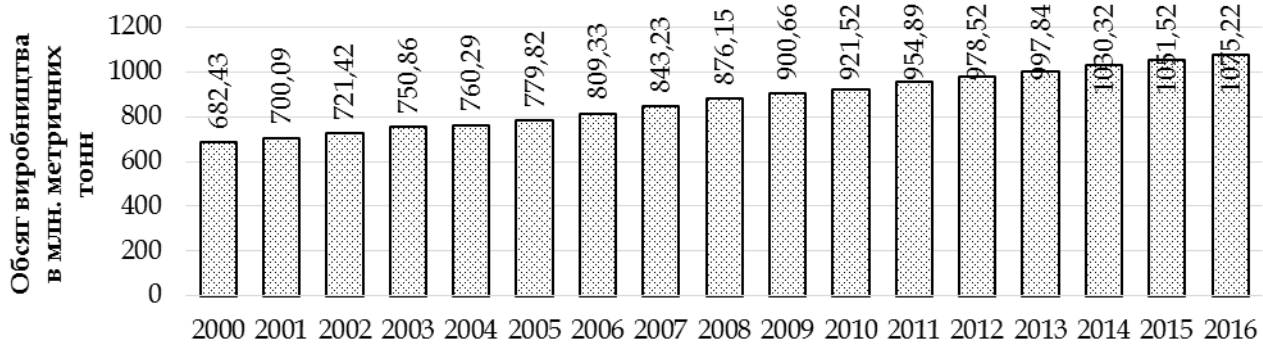

Рис. 2. Світовий обсяг виробництва овочів у період 2000-2016 рр., млн. метричних тон

Джерело: [16]

Найбільшим виробником овочів виступає Китай з часткою 15,7% світового виробництва у 2016 р. Частка інших азійських країн становить: Індії (3,1%), В'єтнаму (1,3%). В цілому на ці країни у 2016 р. приходилася п'ята частина усього

світового виробництва овочів у свіжому вигляді [16; 17]. Проведені дослідження С. van Rijswijk World Vegetable Map 2018 включають розгляд основних країн-гравців ринку овочів у світі у натуральному та вартісному виразі (рис. 3 і табл. 2).

Таблиця 2

Найбільші країни-експортери та імпортери свіжих овочів у світі у 2016 р.

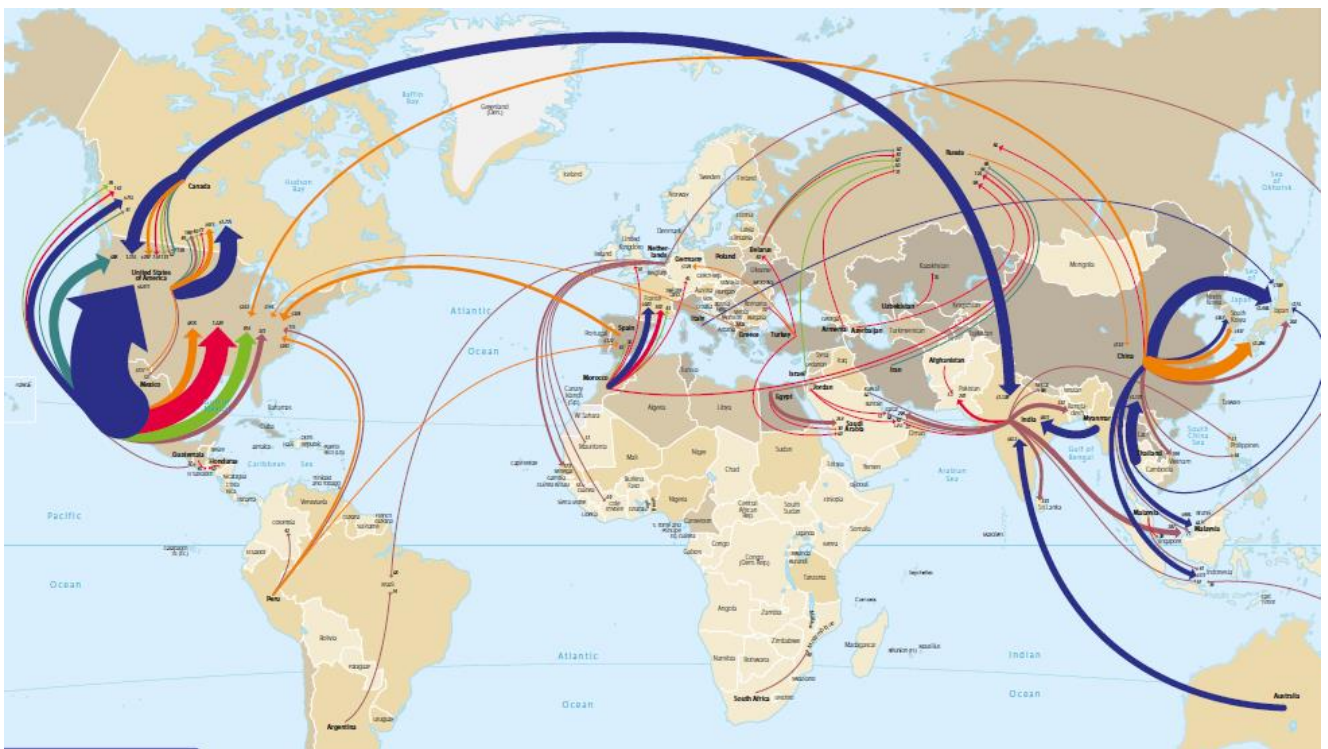
Континенти	Експортери	Імпортери
Північна Америка	Канада, США, Гондурас, Гватемала та Мексика	США, Мексика, Гватемала, Сальвадор та Канада
Південній Америка	Перу та Аргентина	Бразилія
Країни ЄС	Іспанія, Голландія, Греція та Італія	Іспанія, Франція, Німеччина, Румунія
Країни СНД	Росія, Білорусія, Вірменія, Узбекистан	Росія, Білорусія, Казахстан
Африка	Марокко, Єгипет та Південна Африка	Мозамбік, Мавританія, Сенегал, Гана, Кот-Д'Івуар
Азія	Китай, Індія, Йорданія, М'янма, Камбоджа, Ізраїль, Афганістан, Іран, Азербайджан, Туреччина, Малайзія, Таїланд	Китай, Індія, Пакистан, Катар, Кувейт, ОАЕ, Саудівська Аравія, Південна Корея, Японія, Філіппіни, В'єтнам, Бангладеш, Непал, Шрі-Ланка, Малайзія, Індонезія, Сінгапур
Океанія	Австралія та Нова Зеландія	

Джерело: складено на основі [14]

Причому Україна, як учасник даного ринку відсутня, оскільки обсяги реалізації та грошові надходження не задовольняють параметрам вибірки. Беззаперечно, домінуючі позиції у виробництві різних видів овочів у світі протягом 2014-2016 рр. належать Китаю (табл. 3). На нього приходиться від 25,61% до 79,77% світового виробництва різних видів овочів. Характерною рисою є постійна інтенсифікація галузі овочівництва та нарощування обсягів виробництва протягом останніх років. Другим у світі виробником свіжих овочів є

Індія, яка при виробництві свіжої цибулі у розмірі 19,4 млн. метричних тон у 2015-2016 рр. експортувала у понад 60 країн 2,4 млн. метричних тон отримавши 463,95 млн дол. прибутку. Інших овочів Індія реалізувала 1,02 млн. метричних тон на суму 423,22 млн дол. [18]. В Україну протягом 2014-2016 рр. Індія не експортувала свіжих овочів.

У 2016 р. в Україні було засіяно 1841,1 тис га ріллі овочевими культурами, з яких тільки 4,4% припадало на с/г підприємства, решта – на господарства населення (табл. 4).

Примітка: Дані на карті стосуються 2016 року. Дані для оброблених та свіжих овочів (крім картоплі та баштанних культур) представлені в доларах США за рік. Дані про помідори, солодкий перець та чілі, цибулю і шалот, а також огірки та корнішони представлені в метричних тонах на рік. Мінімальна вимога для складання торгової лінії на загальну кількість перероблених овочів становить 100 млн. дол. США, на загальну суму свіжих овочів - 500 млн. дол. США. Мінімальна вимога до помідорів, солодкого перцю та чілі, цибулі та шалот, а також огірків та корнішонів - 30 000 тон.

Торгові потоки оброблених та свіжих овочів у вартісному вираженні

загальна торгівля переробленими овочами (150 млн. дол.)

загальна торгівля свіжою овочевою продукцією, за винятком картоплі та баштанних культур (150 млн. дол.)

Торгові потоки конкретних свіжих овочів у натуральному вираженні

помідори (150000 тон.)

солодкий перець та чілі (150000 тон.)

цибуля і шалот (150000 тон.)

огірки та корнішони (150000 тон.)

Виробництво овочів по країні в кг / чол.

1-49

50-99

100-199

200-428

невідомо

безлюдно

Державний кордон

ЄС кордон

Рис. 3. Карта світової торгівлі овочами

Джерело: [14]

Не дивлячись на суттєве скорочення посівних площ сільськогосподарських підприємств ефективність господарювання є суттєво вищою за господарства населення.

Щорічний приріст урожайності за 1995-2016 становив 16,6 ц/га проти 1,6 ц/га, тобто у 10,3 рази вище (рис. 4). Однак, не дивлячись на очевидні досягнення, валовий обсяг вироблених овочів підприємствами сільського господарства щорічно скорочувався на 0,8 тис. т, при одночасному зростанні у приватному секторі – на 4,1 тис т. Обсяги вироблених в Україні овочів є

достатніми для формування великих однорідних їх партій. Про це свідчать місця у рейтингу виробників, де найкращими є позиції з виробництва картоплі (4), моркви і ріпи (5), огірків та корнішонів (5), часнику (8). Однак розрізненість фермерів та недосконала політика Уряду щодо стимулювання експорту овочів не дає можливості налагодити тривалі довгострокові взаємозв'язки з країнами-імпортерами. За 2014-2016 імпорт овочів знизився більше, ніж на половину (з 105,33 млн дол. до 48,87 млн дол.).

Країни-лідери з виробництва овочів у світі у 2014-2016 рр.

Вид овочів	Країна	Місце у рейтингу	2014		2015		2016	
			млн. м.т.	%	млн. м.т.	%	млн. м.т.	%
Цибуля суха	Китай	1	22,55	25,48	23,46	25,74	23,85	25,61
	Індія	2	19,40	21,93	18,93	20,77	19,42	20,85
	Україна	21	1,11	1,25	1,00	1,05	1,02	1,09
	Разом	х	88,48	100,00	91,14	100,00	93,14	100,00
Цвітня капуста та брокколі	Китай	1	9,29	38,41	9,93	40,66	10,18	40,38
	Індія	2	8,57	35,46	7,93	32,46	8,20	32,52
	Україна	39/34/34*	0,23	0,10	0,26	0,10	0,26	0,10
	Разом	х	24,18	100,00	24,42	100,00	25,21	100,00
Огірки та корнішони	Китай	1	56,86	75,83	60,82	77,25	61,90	76,94
	РФ	2	1,82	2,43	1,91	2,43	1,99	2,48
	Україна	5	0,94	1,25	0,96	1,22	0,95	1,18
	Разом	х	74,98	100,00	78,74	100,00	80,45	100,00
Картопля	Китай	1	95,52	25,02	94,92	25,19	99,12	26,31
	Індія	2	46,40	12,16	48,01	12,74	43,77	11,62
	РФ	3	31,50	8,25	33,65	8,93	31,11	8,26
	Україна	4	23,69	6,21	20,84	5,53	21,76	5,77
	Разом	х	381,68	100,00	376,76	100,00	376,77	100,00
Помідори	Китай	1	52,59	30,80	54,80	31,51	56,31	31,85
	Індія	2	18,74	10,97	16,34	9,42	18,40	10,41
	Україна	13/13/14	2,15	1,26	2,27	1,31	2,23	1,26
	Разом	х	170,75	100,00	173,90	100,00	176,82	100,00
Часник	Китай	1	19,98	80,13	21,52	80,34	21,20	79,77
	Індія	2	1,25	5,02	1,43	5,32	1,40	5,27
	Україна	8/10/8	0,19	0,77	0,18	0,66	0,19	0,71
	Разом	х	24,94	100,00	26,78	100,00	26,57	100,00
Морква і ріпа	Китай	1	17,31	44,58	19,99	48,56	20,47	47,93
	Узбекистан	2	1,79	4,61	2,06	4,99	2,25	5,27
	Україна	5	0,89	2,29	0,82	2,00	0,82	1,92
	Разом	х	38,84	100,00	41,17	100,00	42,71	100,00
Баклажани	Китай	1	29,49	58,75	31,31	61,97	32,00	62,47
	Індія	2	13,56	27,01	12,59	24,92	12,56	24,50
	Україна	20/23/23	0,09	0,17	0,08	0,16	0,08	0,16
	Разом	х	50,19	100,00	50,52	100,00	51,23	100,00

*Зміна позиції країни у рейтингу, по роках

Джерело: складено та розраховано на основі [19]

Таблиця 4

Основні показники розвитку галузі овочівництва в Україні

Показники	Роки					
	1995	2000	2005	2010	2015	2016
Площа збирання овочевих культур, тис. га	489,3	518,6	464,4	467,8	447,1	447,1
з них сільськогосподарські підприємства	193,9	111,8	50,5	46,6	35,3	34,3
питома вага, %	39,6	21,6	10,9	10,0	7,9	7,7
2016 до у %	17,7	30,7	67,9	73,6	97,2	100,0
господарства населення	295,4	406,8	413,9	421,2	411,8	412,8
питома вага, %	60,4	78,4	89,1	90,0	92,1	92,3
2016 до у %	139,7	101,5	99,7	98,0	100,2	100,0
Виробництво овочевих культур, тис. т.	5879,8	5821,3	7295,0	8122,4	9214,0	9414,5
з них сільськогосподарські підприємства	1607,1	986,3	780,7	964,6	1281,6	1322,9
питома вага, %	27,3	16,9	10,7	11,9	13,9	14,1
2016 до у %	82,3	134,1	169,5	137,1	103,2	100,0
господарства населення	4272,7	4835,0	6514,3	7157,8	7932,4	8091,6
питома вага, %	72,7	83,1	89,3	88,1	86,1	85,9
2016 до у %	189,4	167,4	124,2	113,0	102,0	100,0
Урожайність овочевих культур, ц/га	120,2	112,3	157,1	173,6	206,1	210,5
з них сільськогосподарські підприємства	82,9	88,2	154,6	207,0	363,1	385,7
2016 до у %	465,3	437,2	249,5	186,3	106,2	100,0
господарства населення	144,6	118,9	157,4	169,9	192,6	196,1
2016 до у %	135,6	164,9	124,6	115,4	101,8	100,0

Джерело: складено та розраховано на основі [20, с. 69-74]

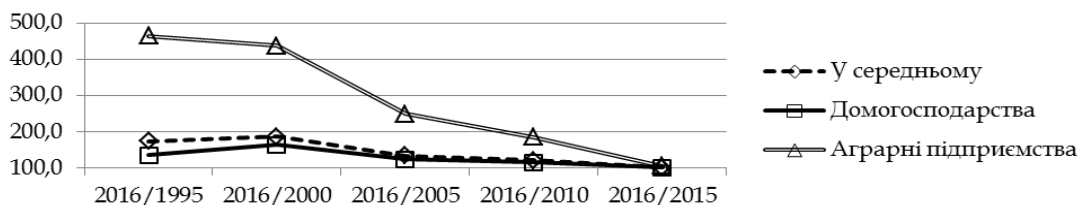

Рис. 4. Темпи зміни урожайності овочів в Україні

Джерело: побудовано на основі [20, с. 69-74]

В Україну імпортується велика номенклатура свіжих овочів (табл. 5).

В умовах СОТ Україна зобов'язана постачати на внутрішній ринок визначений

Таблиця 5

Імпорт овочів в Україну

Продукт	Країна	Місце у рейтингу	2014		2015		2016	
			тис. м.т.	млн.дол. США	тис. м.т.	млн.дол. США	тис. м.т.	млн.дол. США
Помідори, свіжі / охолоджені	Туреччина	1	37,22	44,34	12,34	13,8	33,85	26,03
	Іспанія	2	3,79	5,5	2,98	3,82	1,51	1,91
	Нідерланди	3/4/3	2,2	2,88	0,47	0,64	0,37	0,54
	Разом	х	45,44	55,54	16,89	19,6	36,63	29,55
Цибуля і шалот, свіжі / охолоджені	Нідерланди	1/3/1	5,75	4,2	1,06	0,27	2,24	1,69
	Польща	1/2/2	17,76	6,93	0,93	0,69	0,5	0,3
	Єгипет	-/-/3	-	-	-	-	0,03	0,02
	РФ	-/3/-	-	-	0,19	0,04	-	-
	Туреччина	2/-/-	5,4	4,34	-	-	-	-
	Разом	х	33,4	18,3	2,39	1,08	2,82	2,05
Капуста, кольрабі, кейл та сирі їстівні гриби	Білорусь	-/1/1	-	-	1,93	0,3	9,13	1,53
	Македонія	1/2/2	2,79	2,42	0,21	0,18	4,84	0,91
	Іран	-/3/6	-	-	0,18	0,15	0,3	0,07
	Грузія	-/-/3	-	-	-	-	0,97	0,18
	Польща	2/-/-	6,34	1,2	-	-	-	-
	Албанія	3/-/-	0,27	0,23	-	-	-	-
	Разом	х	9,78	4,21	2,75	0,92	15,98	3,07
	Білорусь	-/1/1	-	-	2,31	0,35	5,9	0,95
Морква та ріпа, свіжа / охолоджена	Польща	3/2/2	0,24	0,06	0,84	0,24	0,56	0,15
	Ізраїль	1/-/3	0,17	0,12	-	-	0,1	0,05
	Казахстан	-	-	-	0,1	0,02	-	-
	Нідерланди	2/-/-	0,42	0,12	-	-	-	-
	Разом	х	0,87	0,33	3,3	0,64	6,61	1,17
Цвітна капуста брокколи, свіжа / охолоджена	Іспанія	1	1,16	1,52	0,33	0,47	0,16	0,23
	Італія	3/-/2	0,13	0,17	-	-	0,09	0,13
	Франція	2/2/3	0,23	0,31	0,06	0,09	0,05	0,07
	Нідерланди	-/3/-	-	-	0,02	0,03	-	-
	Разом	х	1,6	2,12	0,45	0,62	0,39	0,53
Картопля, крім насінної картоплі, свіжа / охолоджена	Франція	-/-/1	-	-	-	-	3,95	1,19
	Данія	-/-/2	-	-	-	-	1,34	0,45
	Німеччина	-/-/3	-	-	-	-	0,86	0,25
	Ізраїль	-/1/-	-	-	0,1	0,09	-	-
	Єгипет	3/2/-	1,06	0,93	0,08	0,07	-	-
	Македонія	-/3/-	-	-	0,06	0,06	-	-
	Нідерланди	1/-/-	9,02	3,33	-	-	-	-
	Пакистан	2/-/-	1,18	1,11	-	-	-	-
Разом	х	17,33	7,83	0,48	0,32	7,51	2,3	
Часник, свіжий / охолоджений	Китай	1	4,04	3,48	4,59	4,42	2,75	2,86
	Єгипет	2	0,1	0,09	0,2	0,21	0,31	0,29
	Іспанія	3/3/-	0,03	0,08	0,02	0,02	-	-
	Франція	-/-/3	-	-	-	-	0,02	0,04
	Разом	х	4,24	3,71	4,8	4,67	3,2	3,32
Огірки та корнішони, свіжі / охолоджені	Туреччина	1/1/1	10,43	12,79	6,63	7,2	8,88	6,68
	Іспанія	2/2/2	0,33	0,42	0,3	0,36	0,1	0,15
	Іран	3/3/-	0,04	0,05	0,04	0,05	-	-
	Албанія	-/-/3	-	-	-	-	0,02	0,02
	Разом	х	10,83	13,29	6,96	7,61	9,04	6,88
Разом імпорт	х	х	х	105,33	х	35,46	х	48,87

Джерело: складено та розраховано на основі [21]

Макроекономічні тенденції інноваційного розвитку

обсяг продукції, який визначається кожного року окремо. Якщо по більшості видів продукції (помідори, цвітна капуста та брокколи, часник, огірки та корнішони) протягом досліджуваного періоду (2014-2016рр.) домінує декілька сталих країн-постачальників (3-4), то по деяким їх різновидам (цибуля і шалот, капуста, кольрабі, морква і ріпа) – 6, а найчастіше

змінювалися країни-експортери по картоплі, крім насінної картоплі – 8 країн. Середня митна ставка ввезення свіжих овочів у 2016 р. знаходиться на рівні 13,1% [22].

Ситуація з експортом овочів майже аналогічна імпорту продукції (табл. 6). За досліджуваний період експорт овочів знизився на 58,9%, що у вартісному виразі становить 50,34 млн дол. США.

Таблиця 6

Експорт овочів в Україну

Продукт	Країна	Місце у рейтингу	2014		2015		2016	
			тис. м.т.	млн.дол. США	тис. м.т.	млн.дол. США	тис. м.т.	млн.дол. США
Помідори, свіжі / охолоджені	Білорусь	2/1/1	18,48	12,5	19,82	14,05	29,67	22,12
	Польща	-/2/2	-	-	2,13	1,93	2,79	2,57
	Молдова	-/-/3	-	-	-	-	1,46	0,43
	Латвія	-/3/-	-	-	0,63	0,49	-	-
	РФ	1/-/-	43,38	42,03	-	-	-	-
	Румунія	3/-/-	0,1	0,07	-	-	-	-
	Разом	х	62,02	54,66	24,26	17,11	35,48	26,2
Цибуля і шалот, свіжі / охолоджені	Велика Британія	-/-/1	-	-	-	-	1,72	0,82
	Молдова	-/-/2	-	-	-	-	1,2	0,33
	Білорусь	3/2/3	1,61	0,54	3,22	1,05	0,92	0,28
	Грузія	2/1/-	2,91	1,59	6,7	3,16	-	-
	Вірменія	-/3/-	-	-	1,43	0,6	-	-
	РФ	1/-/-	5,54	2,04	-	-	-	-
	Разом	х	11,35	4,59	15,73	5,98	5,78	1,97
Капуста, кольрабі, кейл та сирі їстівні гриби	Білорусь	-/1/1	-	-	1,78	0,61	2,21	0,7
	Естонія	-/-/2	-	-	-	-	0,29	0,08
	Молдова	-/2/3	-	-	0,66	0,09	0,1	0,03
	Румунія	-/3/-	-	-	0,06	0,01	-	-
	РФ	1/-/-	0,05	0,06	-	-	-	-
	Разом	х	0,05	0,06	2,5	0,71	2,62	0,81
Морква та ріпа, свіжа / охолоджена	Молдова	-/2/1	-	-	1,03	0,12	1,67	0,31
	Білорусь	2/1/2	0,33	0,12	0,44	0,17	0,28	0,12
	Бахрейн	-/-/3	-	-	-	-	0,03	0,02
	Нідерланди	-/3/-	-	-	0,02	0,01	-	-
	РФ	1/-/-	2,8	1,08	-	-	-	-
	Разом	х	3,14	1,2	1,54	0,31	1,98	0,45
Цвітна капуста та брокколи, свіжа / охолоджена	Естонія	-/-/1	-	-	-	-	0,02	0,01
	Білорусь	1/1/2	0,02	0,03	0,01	0,01	0,01	0,01
	Молдова	-/-/2	-	-	-	-	0,01	0,01
	РФ	2/-/-	0,02	0,02	-	-	-	-
	Разом	х	0,04	0,05	0,01	0,01	0,43	0,04
Картопля, крім насінної картоплі, свіжа / охолоджена	Білорусь	1	5,13	1,96	6,43	2,13	4,45	1,5
	Грузія	3/2/3	5,81	1,01	3,8	0,59	0,29	0,05
	Молдова	-/-/3	-	-	-	-	0,1	0,02
	ОАЕ	-/3/-	-	-	1,29	0,5	-	-
	РФ	2/-/-	3,96	1,76	-	-	-	-
	Разом	х	15,65	4,82	13,69	3,95	4,89	1,58
Часник, свіжий / охолоджений	Білорусь	2/1/1	0,02	0,03	0,02	0,03	0,12	0,19
	Латвія	-/3/2	-	-	0,02	0,01	0,03	0,07
	Литва	-/-/3	-	-	-	-	0,02	0,06
	Канада	3/2/-	0,02	0,03	0,02	0,03	-	-
	РФ	1/-/-	0,09	0,13	-	-	-	-
	Разом	х	0,16	0,22	0,08	0,08	0,19	0,4
Огірки та корнішони, свіжі / охолоджені	Польща	-/2/1	-	-	0,95	0,82	1,78	2,35
	Білорусь	2/1/2	1,36	1,34	4,3	4,73	0,8	0,68
	Естонія	-/-/3	-	-	-	-	0,29	0,29
	Литва	-/3/-	-	-	0,13	0,18	-	-
	РФ	1/-/-	15,89	18,34	-	-	-	-
	Чехія	3/-/-	0,17	0,13	-	-	-	-
Разом експорт	х	х	х	85,41	33,98	3,14	3,62	

Джерело: складено та розраховано на основі [21]

Згідно попередньо проведених досліджень Post у 2015 р. українські виробники овочів (2,9% від загальної кількості аграрних підприємств) та картоплі (1,2% відповідно) повинні були отримувати державне субсидювання на розвиток свого виробничого напрямку [23]. Причому більшу частину державних субсидій отримали великі компанії та корпорації (що виробляють зерно, соняшник, м'ясо птиці,

м'ясо свинини), які мають значний політичний вплив та можливість лобювати власні інтереси. Оскільки виробники-аграрники свіжих овочів не мають великих обсягів виробництва та значного впливу на політичній арені, то й отримання державної підтримки відповідно ускладнене. За результатами аналізу експортно-імпорتنних потоків овочів можна відстежити в цілому негативну динаміку (табл. 7).

Таблиця 7

Аналіз експортно-імпорتنних потоків овочів в Україні у 2014-2016 рр.

Продукт	Імпорт (2016-2014)		Експорт (2016-2014)		Експорт/Імпорт, швидкість зростання (%)		
	млн.дол. США	Темп приросту, %	млн.дол. США	Темп приросту, %	2014	2015	2016
Помідори	-25,99	-46,8	-28,46	-52,1	-1,6	-12,7	-11,3
Цибуля і шалот	-16,25	-88,8	-2,62	-57,1	-74,9	453,7	-3,9
Капуста, Кольрабі	-1,14	-27,1	0,75	1250,0	-98,6	-22,8	-73,6
Морква та ріпа	0,84	254,5	-0,75	-62,5	263,6	-51,6	-61,5
Цвітна капуста та брокколи	-1,59	-75,0	-0,01	-20,0	-97,6	-98,4	-92,5
Картопля	-5,53	-70,6	-3,24	-67,2	-38,4	1134,4	-31,3
Часник	-0,39	-10,5	0,18	81,8	-94,1	-98,3	-88,0
Огірки та корнішони	-6,41	-48,2	-16,19	-81,7	49,1	-23,4	-47,4
Разом	-56,46	-53,6	-50,34	-58,9	-18,9	-4,2	-28,2

Джерело: власні розрахунки авторів

Приведені у табл. 7 розрахунки демонструють від'ємне торгове сальдо практично по усім видам продукції овочівництва. За 2016 р. експорт був нижчим за імпорт овочів по усім торговим позиціям. Отже, ситуація, у якій знаходиться Україна не зовсім зрозуміла, оскільки, з одного боку, вона залишається імпортером овочевої продукції, а з іншого – може самостійно забезпечити вирощування імпортованих овочів, використовуючи наявний агроресурсний потенціал. Важливим чинником, що впливає на скорочення рівня споживання овочів населенням України є щорічний приріст ціни та неможливість протягом року повністю, за реальних доходів, споживати достатню їх фізіологічну норму. В цьому аспекті соціальні імперативи розвитку овочевого ринку не дотримуються.

Мова йде про асиметрію у споживанні овочів, яка в Україні має для більшості населення чітко виражений сезонний характер. Вирішення цих питань знаходиться в площині державних інституцій і стосується підвищення рівня і якості життя населення.

Висновки. Резюмуючи, слід зазначити, що імперативи розвитку овочевого ринку України, незалежно від типу його учасників і форм власності підприємств-виробників овочевої продукції, в контексті концепцій «сталого розвитку», «чистого виробництва» і «відповідального підприємництва», на даному етапі залежать від: розробки і реалізації

державної програми розвитку овочівництва на засадах впровадження ресурсо- та еко-ефективних технологій і ефективного державного менеджменту; системної технологічної та логістичної модернізації процесів вирощування, переробки, зберігання та дистрибуції овочів; формування культури споживання овочів, вирощених різними способами, населенням країни.

Отже, ключовими соціально-економічними імперативами розвитку овочевого ринку України є: дотримання усіма учасниками овочевого ринку концепції «відповідального підприємництва» шляхом системного узгодження екологічної, економічної та соціальної складових сталого розвитку; поступовий перехід до імпортозаміщення і підвищення ефективності діяльності підприємств-виробників овочевої продукції з одночасним узгодженням еколого-економічних інтересів усіх стейкхолдерів (держави, споживачів, посередників, виробників мінеральних добрив, техніки і палива, логістичних підприємств, торговельних мереж тощо).

Також до них відносяться: розширення сфери відповідальності як державних інституцій, в аспекті врегулювання питань використання земель сільськогосподарського призначення, так і виробників овочевої продукції з дотриманням державних і міжнародних стандартів якості й умов зберігання; охорона навколишнього

середовища при вирощуванні, переробці та утилізації відходів і відновлення біорозмаїття; дотримання державою соціальних гарантій виробникам овочевої продукції (забезпечення рівних можливостей, мотивів і гарантій праці, якості життя, функціонування соціально-орієнтованої економіки) і населенню, тобто дотримання зокрема соціальної справедливості (встановлення гарантій рівності громадян, забезпечення рівності можливостей у споживанні різноманітних овочів тощо); раціональне використання наявного агроресурсного потенціалу і створення можливостей для розробки і реалізації інноваційних підходів у виведенні

нових сортів овочевих культур та нових методів їх вирощування з можливістю здійснення ефективного планування діяльності підприємств-виробників; запровадження або посилення соціально-відповідальної діяльності, створення нових робочих місць і дотримання соціального захисту персоналу та інших зацікавлених осіб. Здатність підприємств-виробників овочевої продукції, держави та інших стейкхолдерів до знаходження балансу між отриманням прибутку, соціальною відповідальністю та збереженням довкілля, є одним із пріоритетних імперативів успішного переходу України до сталого розвитку.

Література.

1. **Власенко І. Г.** Аграрна сфера у забезпеченні продовольчого ринку України. *Інноваційна економіка*. 2013. №2(40). С. 234-236.
2. **Корнієнко С. І.** Овочевий ринок : реалії та наукові перспективи. *Овочівництво та баштанництво*. 2013. Вип. 59. С. 7-22.
3. **Леценко Л. О.** Удосконалення ринку овочів захищеного ґрунту на основі підвищення ефективності їх виробництва. *Агросвіт*. 2018. №17. С. 48-53.
4. **Логоша Р. В.** Трансформації ринку овочів в Україні. *Економіка. Фінанси. Менеджмент : актуальні питання науки і практики*. 2016. №3. С. 55-66.
5. **Мельничук А. А.** Сутність організаційно-економічного механізму функціонування ринку овочевої продукції. *Сталий розвиток економіки. Міжнародний науково-виробничий журнал*. 2013. №4. С. 328-332.
6. **Рудь В. П.** Овочевий ринок. Аспекти формування продовольчої безпеки України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2014. Вип. 5. Ч. 1. С. 252-255.
7. **Сімченко Н. О., Панченко В. П.** Імперативи розвитку підприємств в умовах розбудови соціально орієнтованої економіки України. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. URL: <http://economy.kpi.ua/uk/node/342>.
8. **Скупський Р. М.** Актуальні аспекти формування та функціонування овочевого ринку. *Продовольчі ресурси. Серія : Економічні науки*. 2015. № 4. С. 62-70.
9. **Ульянченко О. В., Прозорова Н. В.** Стан та перспективи розвитку овочепереробної галузі України. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Серія : Економічні науки*. 2014. №7. С. 49-57.
10. Населення світу сягнуло 7,44 мільярда осіб. URL : <http://www.dw.com/uk/населення-світу-сягнуло-744-мільярда-осіб/a-19389489>.
11. ВВП по ППС на душу населення в країнах за 2016 год. URL : <http://total-rating.ru/1901-vvp-po-pps-na-dushu-naseleniya-v-stranah-za-2016-god.html>.
12. Страны Европы по населению. URL : https://ru.wikipedia.org/wiki/Страны_Европы_по_населению.
13. Глокалізація // Електронна енциклопедія Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Глокалізація>.
14. **Rijswick C. van.** World Vegetable Map 2018 : More than Just a Local Affair. Rabo Research. January 2018. URL : https://research.rabobank.com/far/en/sectors/regional-food-agri/world_vegetable_map_2018.html.
15. **Бондарець М. В.** Соціально-економічні імперативи сталого розвитку в умовах глобальної модернізації. URL: <https://refdb.ru/look/2139295.html>.
16. Global production volume of vegetables from 2000 to 2016 (in million metric tons). Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/264059/production-volume-of-vegetables-and-melons-worldwide-since-1990/>.
17. Leading producers of fresh vegetables worldwide in 2016 (in million metric tons). URL: <https://www.statista.com/statistics/264662/top-producers-of-fresh-vegetables-worldwide/>.
18. India Exports Statistics // Agricultural & Processed Food Products Export Development Authority (Ministry of Commerce & Industry, Govt. of India). URL : <http://agriexchange.apeda.gov.in/indexp/reportlist.aspx>.

19. International Trade. Agricultural & Processed Food Products Export Development Authority (Ministry of Commerce & Industry, Govt. of India). URL : <http://agriexchange.apeda.gov.in/intrade/intrade.aspx>.

20. Рослинництво України : Статистичний збірник. Державна служба статистики України ; Відповідальний за випуск **О. М. Прокопенко**. К., 2017. 222 с.

21. Ukraine. Agricultural & Processed Food Products Export Development Authority (Ministry of Commerce & Industry, Govt. of India). – URL : http://agriexchange.apeda.gov.in/countrysearchnew/Country_informations.aspx?CTRYv=15422,&ctry=Ukraine.

22. Import Tariffs: Ukraine. – URL : http://agriexchange.apeda.gov.in/countrysearchnew/tariff_CountrySearch.aspx?ctryid=15422&ctryn=UKRAINE&menuid=5.

23. Ukraine Introduced New Agricultural Support System in 2017. – URL: http://agriexchange.apeda.gov.in/MarketReport/Reports/Ukraine_Introduced_New_Agricultural_Support_System_2017_Kiev_Ukraine_5-22-2017.pdf.

References.

1. **Vlasenko, I. H.** (2013). «Agrarian sphere in providing food market of Ukraine». *Innovatsiina ekonomika*. no. 2 (40), pp. 234-236.

2. **Korniienko, S. I.** (2013). «Vegetable market: realities and scientific perspectives». *Ovochivny`cztvo ta bashtanny`cztvo*. Issue. 59. pp. 7-22.

3. **Leshchenko, L. O.** (2018). «Improvement of protected vegetable market on the basis of improving their production efficiency». *Ahrosvit*. no. 17, pp. 48-53.

4. **Lohosha, R. V.** (2016). «Transformation of the vegetable market in Ukraine». *Ekonomika. Finansy`. Menedzhment : aktual`ni py`tannya nauky` i prakty`ky`*. no. 3. pp. 55-66.

5. **Melnychuk, A. A.** (2013). «The essence of the organizational and economic mechanism of functioning of the market of vegetable products». *Staly`j rozvy`tok ekonomiky`. Mizhnarodny`j naukovy`-vy`robnny`chy`j zhurnal*. № 4. pp. 328-332.

6. **Rud`, V. P.** (2014). «Vegetable market. Aspects of food security formation in Ukraine». *Naukovy`j visny`k Xersons`kogo derzhavnogo universy`tetu*. Issue 5. Ch. 1. pp. 252-255.

7. **Simchenko, N. O. and Panchenko, V. P.** «Imperatives of enterprise development in conditions of development of socially oriented economy of Ukraine». *Ekonomichny`j visny`k NTUU «KPI»*. Available at: <http://economy.kpi.ua/uk/node/342>.

8. **Skups`ky`j, R. M.** (2015). «Actual aspects of the formation and functioning of the vegetable market». *Prodovol`chi resursy`. Seriya: Ekonomichni nauky`*. no. 4, pp. 62-70.

9. **Ul`yanchenko, O. V., Prozorova, N. V.** (2014). «Status and prospects of development of the vegetable industry in Ukraine». *Visny`k Xarkivs`kogo nacional`nogo agrarnogo universy`tetu im. V. V. Dokuchayeva. Seriya: Ekonomichni nauky`*. no. 7, pp. 49-57.

10. The population of the world has reached 7.44 billion people. Available at: <http://www.dw.com/uk/населення-світу-сягнуло-744-мільярда-осіб/a-19389489>.

11. GDP per capita PPP in the countries for 2016. Available at: <http://total-rating.ru/1901-vvp-po-pps-nadushu-naseleniya-v-stranah-za-2016-god.html>.

12. European countries by population. Available at: https://ru.wikipedia.org/wiki/Страны_Европы_по_населению.

13. Electronic Encyclopedia Wikipedia. Available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Глокалізація>.

14. **Rijswick, C. van.** World Vegetable Map 2018 : More than Just a Local Affair / RaboResearch. – January 2018. Available at: https://research.rabobank.com/far/en/sectors/regional-food-agri/world_vegetable_map_2018.html.

15. **Bondarecz`, M. V.** «Socio-economic imperatives of sustainable development in the conditions of global modernization». Available at: <https://refdb.ru/look/2139295.html>.

16. Global production volume of vegetables from 2000 to 2016 (in million metric tons) // Statista [Electronic resource]. Available at: <https://www.statista.com/statistics/264059/production-volume-of-vegetables-and-melons-worldwide-since-1990/>.

17. Leading producers of fresh vegetables worldwide in 2016 (in million metric tons) // Statista [Electronic resource]. Available at: <https://www.statista.com/statistics/264662/top-producers-of-fresh-vegetables-worldwide/>.

18. India Exports Statistics. Agricultural & Processed Food Products Export Development Authority (Ministry of Commerce & Industry, Govt. of India). Available at: <http://agriexchange.apeda.gov.in/index/reportlist.aspx>.

19. International Trade. Agricultural & Processed Food Products Export Development Authority (Ministry of Commerce & Industry, Govt. of India). Available at: <http://agriexchange.apeda.gov.in/intrade/intrade.aspx>.

20. Rosly`nny`chtvo Ukrayiny` : Staty`sty`chny`j zbirny`k (2017). [Plant Growing of Ukraine: Statistical Collection]. Derzhavna sluzhba staty`sty`ky` Ukrayiny`; Vidpovidal`ny`j za vy`pusk Prokopenko. O. M. Kiev. Ukraine.

21. Ukraine. Agricultural & Processed Food Products Export Development Authority (Ministry of Commerce & Industry, Govt. of India). Available at: http://agriexchange.apeda.gov.in/countrysearchnew/Country_informations.aspx?CTRYv=15422,&ctry=Ukraine.

22. Import Tariffs: Ukraine. Available at: http://agriexchange.apeda.gov.in/countrysearchnew/tariff_CountrySearch.aspx?ctryid=15422&ctryn=UKRAINE&menuid=5.

23. Ukraine Introduced New Agricultural Support System in 2017. Available at: http://agriexchange.apeda.gov.in/MarketReport/Reports/Ukraine_Introduced_New_Agricultural_Support_System_2017_Kiev_Ukraine_5-22-2017.pdf.

Анотація.

Ниценко В. С., Сагайдак М. П., Бережная Ю. Г., Цуканов А. Ю. Социально-экономические императивы состояния и развития овощного рынка: макроэкономический аспект.

Овощеводство выступает важным звеном аграрного сектора и продовольственного рынка любой страны. Последние тенденции демонстрируют постоянный рост мирового производства овощей, обусловлено следующими особенностями: процессами глобализации и глокализации, приростом населения и неравномерностью производства овощей по странам. Безоговорочным мировым лидером в производстве овощной продукции является Китай, на который приходится почти 16% рынка. Украина, хотя и является аграрным государством, в последние годы остается чистым импортером овощей. Несовершенство отечественного законодательства и отсутствие государственной поддержки привело к диспропорции развития отрасли овощеводства. Передовые страны-производители овощей сосредоточивают производство в фермерских хозяйствах и вертикальных компаниях, в то время как в Украине доминантами выступают хозяйства населения. Доля последних составляет в пользовании земель сельскохозяйственного назначения для нужд овощеводства 92,3% при доле в валовом производстве овощей - 85,9%. При таких условиях формирования однородных партий овощной продукции затруднено, что негативно влияет на объемы экспорта. Все это актуализирует вопрос разработки на государственном уровне программы и стратегии развития отрасли овощеводства на перспективу, улучшение логистической инфраструктуры, повышение эффективности использования имеющегося агроресурсного потенциала и восстановления привлекательности отрасли для крупных компаний-инвесторов с целью роста имиджа аграрной страны на внешних рынках.

Ключевые слова: овощной рынок, экспорт-импорт овощей, цепочка овощного производства, глокализация, устойчивое развитие, социально-экономические императивы.

Аннотація.

Nitsenko V. S., Sahaidak M. P., Berezhna Yu. H., Tsukanov O. Yu. Socio-economic imperatives of the state and the development of the vegetable market: the macroeconomic aspect.

Vegetable production is an important part of the agrarian sector and the food market of any country. Recent trends demonstrate a steady increase in world vegetable production, due to the following reasons: globalization and glocalization, population growth and uneven vegetable production across countries. China is the undisputed world leader in the production of vegetable products, it accounts for almost 16% of the market. Ukraine, although being an agrarian state, has remained a net importer of vegetables over the past few years. The imperfections of national legislation and the lack of state support led to the disproportion in the development of the vegetable industry. The most advanced countries-producers concentrate production in farms and vertical companies, while in Ukraine the households dominate. The latter's share in the total use of agricultural land for the needs of vegetable production equals 92.3% alongside with their share in the gross production of vegetables - 85.9%. Under such conditions, the formation of homogeneous lots of vegetable products is complicated, which negatively affects the volume of exports. All this accentuate the need for the development of programs and strategies of the development of the horticulture sector at the state level, the improvement of the logistics infrastructure, increase in the efficiency of the use of available agro-resource potential and restoration of the sector attractiveness for large companies-investors in order to enhance the image of the agrarian country on foreign markets.

Keywords: vegetable market, export-import of vegetables, chain of vegetable production, glocalization, sustainable development, socio-economic imperatives.

Стаття надійшла до редакції 08.08.2018 р.

Бібліографічний опис статті:

Ниценко В. С., Сагайдак М. П., Бережна Ю. Г., Цуканов О. Ю. Соціально-економічні імперативи стану та розвитку овочевого ринку: макроекономічний аспект. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2018. № 4. С. 53-64.

Nitsenko V. S., Sahaidak M. P., Berezhna Yu. H., Tsukanov O. Yu. Socio-economic imperatives of the state and the development of the vegetable market: the macroeconomic aspect. Actual problems of innovative economy. 2018. No. 4, pp. 53-64.